

Usoda

baskovskega naroda

Slovenci smo sicer majhen narod in usoda ni bila nikdar blaga z nami, vendar smo bili v moderni zgodovini precej srečnejši in uspešnejši v obrambi svojega jezika in narodnosti kot mnogi drugi evropski narodi, tudi taki, ki so številnejši od nas. Med narodi, ki so imeli in imajo še veliko manj sreče kot mi, so Baski in Katalonci.

Čeprav so Baski eden najstarejših evropskih narodov, so še vedno v Španiji samo nepriznana, nacionalnemu zatiranju izpostavljena manjšina. Prav te dni španska sodišča spet sodijo zavednim Baskom, ki se zavzemajo za narodno svobodo, in taki procesi proti baskovskim »nacionalistom« in »separatistom« se vrste zadnja leta na tekočem traku. Španski fašisti in šovinisti se najbolj znašajo nad študenti in duhovniki. Po verodostojnih poročilih je zaprtih okrog 150 baskovskih duhovnikov in mnogi od teh so bili že obsojeni na dolge zaporne kazni. Bili so tudi mučeni. Od časa do časa se zve iz pisem, ki jih iztihatopijo iz ječ, kaj počenja z njimi Francova policija. Baskovski jezik je nepriznan in ga v šolah ne poučujejo. Mesta imajo skoro vsa, zlasti pa večja, špansko (kastilijansko ali potujčeno) večino. Vendar Baski ne popuste in se borijo naprej za svojo samostojnost ali vsaj za čimvečjo avtonomijo. To jim je priznala nekdanja španska republika in med državljansko vojno so Baski junaško branili svojo samostojnost. Njihov odpor so zlomili frankovci šele po hudih bojih in strašnem letalskem bombardiranju. Tragično znana Guernica, prvo evropsko mesto, ki je doživelo množični napad hitlerjanskega letalstva, je baskovsko mesto.

Izvor baskovskega naroda in njegovega jezika ni znan. Baski se razlikujejo po jeziku in po raznih svojih narodopisnih posebnosti od vseh drugih evropskih narodov. Njihov jezik ni soroden nobenemu drugemu evropskemu jeziku. Najbrž so Baski ostanek praprebivavcev Iberskega polotoka. Drugi menijo, da so prišli že pred Kristusovim rojstvom odnekod s severa, morda iz severne Francije. Imeli so lastno državo že za časa rimske vlade v Španiji in pozneje, v 6. in 7. stoletju, so vodili hude in tudi uspešne boje z Goti, ki so zasedli večino Iberskega polotoka in ustanovili tam svoje kraljestvo. Baskov si niso mogli podvreči. Še pozneje so se bojevali Baski s Franki in Mavri. Odločilno so v svojih gorah potolkli neko frankovsko vojsko, ki je vdrla v njihovo deželo v času Karla Velikega. Pozneje so morali sicer priznati nadvlado španskih kraljev, a ti so prihajali v Guernico, da so pod »svetim« hrastom prisegli, da bodo spoštovali baskovsko avtonomijo in ljudske svoboščine. Šele v modernem času je centralistična španska država ropala Baski njihove avtonomije. Guernica, nekdanje središče njihove svobode, leta 1937 prva žr-

Nastop svetovavca Slov. skupnosti v deželnem svetu

Dežela naj bo pristojna tudi za manjšino

V deželni zbornici Furlanije - Julijske krajine je v teku razprava o proračunu deželne uprave za leto 1970 in o obračunu za leto 1969. V razpravo je pred dnevi posegel tudi svetovavec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka. V prvem delu svojega govora je obravnaval splošno družbeno-gospodarsko problematiko v deželi, pri čemer je poudaril, da je delovanje deželne uprave prešlo v fazo, ko je treba sprejeti odločnejše ukrepe za globalno ureditev določenih vprašanj, kot so vprašanje gorskega gospodarstva, kmetijstva, socialnega skrbstva, omejitve vojaških služnosti, ljudskih stanovanj, zaposljevanja tukajšnje delovne sile in diplomirancev tržaške univerze, ki si morajo danes povečini poiskati kruha v tujini ali v Milanu ter Turinu.

Svetovavec Štoka je ugotovil, da vsebuje deželni proračun določene obveznosti, kar zadeva gradnjo ljudskih stanovanj, investicije za javna dela, prispevke za gradnjo športnih naprav, za kulturne dejavnosti in socialno pomoč, kot tudi intervencije v kmetijstvu, obrtništvu, trgovini in industriji.

VPRAŠANJE PRISTOJNOSTI

Kot enega temeljnih problemov, ki ga mora dežela poglobiti in rešiti, pa je dr. Štoka navedel vprašanje deželnih pristojnosti. Država je doslej ljubosumno čuvala tudi pristojnosti, ki bi jih po ustavi morala priznati deželam, oziroma zelo ozko tolmačila zadevna ustavna določila. Govornik je zato priporočil deželni vladi, naj krepkeje podpre prizadevanja za široko decentralizacijo, oziroma naj tudi sama odločneje deluje v tej smeri.

Svetovavec Štoka je nato podčrtal važnost stikov in sodelovanja med Furlanijo - Julijsko krajino in Koroško ter Slovenijo in Hrvaško. Te stike in sodelovanje — je dejal — je treba še razširiti in poglobiti, kar naj prispeva k ustvarjanju še boljših odnosov med sosednimi narodi in k boljšemu spoznavanju vprašanj, ki posredno ali neposredno zadevajo, celotno ljudstvo v deželi.

O PROBLEMATIKI SLOVENSKE MANJŠINE

Govornik je zatem obširno obravnaval vprašanja slovenske narodne skupnosti v de-

želi. Najprej je ugotovil, da je bil zadnje leto dosežen določen napredek, kar zadeva odnose med večino in manjšino, in je v tej zvezi omenil sprejem odposlanstva beneških Slovencev pri predsedniku Berzantiju, s čimer je bil dejansko priznan obstoj tamkajšnje manjšine, ki ji je treba torej tudi pravno priznati posebne pravice. Beneškoslovenski izseljenci bodo dalje imeli svojega predstavnika v novi deželni komisiji za izseljence. V deželno komisijo za kulturo je bil zadnje leto imenovan tudi slovenski predstavnik, zaželelno pa bi bilo, da bi slovenski zastopniki prišli tudi v komisijo za obrtništvo in v vse deželne komisije, kjer bi njihova prisotnost mogla koristiti k boljšemu poznavanju celotne deželne stvarnosti.

To leto — je še dejal govornik — je bil dokončno odobren zakon, po katerem se Slovenci smejo tudi pravnoveljavno imenovati s svojim lastnim imenom v deželni zakonodaji, kar naj bo čvrsta osnova za reševanje ostalih odprtih manjšinskih problemov.

V tej zvezi je dr. Štoka ponovno načel vprašanje pristojnosti dežele in obžaloval, da si država, ob podpori ustavnega sodišča, pridržuje pravico, da le sama urejuje manjšinske zadeve. Toda dejstvo je, da država odločno prepočasi sprejema stvarne zakonske ukrepe, saj je znano, da je bil v korist slovenske manjšine doslej izdan samo en zakon, in sicer šolski, a še ta se ne izvaja v celoti. Ostajajo pa v veljavi zakoni, ki jih je izdal fašizem in ki so grobo krivični za Slovence, kot na primer prepoved uporabe slovenščine na sodiščih. Fašizem — je dejal Štoka — je zadal slovenski manjšini hud udarec. Uničil je njena kulturna in gospodarska društva, ukinil vse šole, poitalijančil slovenske priimke in slovenska imena vasi ter krajeve.

Skrajni čas je — je nadaljeval govornik — da se slovenski manjšini zagotovi dejanska enakopravnost z italijansko večino. Če država tega iz najrazličnejših razlogov ne zmore, naj dovoli, da se za ta vprašanja zaima in jih urejuje dežela, ki je nastala kot zakonodajno-upravna enota s posebnim statutom prav ali predvsem zaradi prisotnosti slovenske manjšine. Tej manjšini je treba torej zagotoviti enakopravnost, kar pomeni, da ji je treba priznati vse tiste pravice, ki ji bodo omogočile, da bo ohranila vse svoje etnične, narodne in jezikovne značilnosti, po katerih se razlikuje od večinskega ljudstva.

Na koncu svojega govora je dr. Štoka ponovno utemeljil zahtevo, naj država z okvirnim zakonom pooblasti deželo, da urejuje tudi vprašanja slovenske manjšine.

tev nacistične brutalnosti, je danes simbol njihovega boja za narodno svobodo.

Baski žive v treh provincah današnje Španije (Alava, Guipúzcoa in Vizcaya) in v skrajnem južnovzhodnem kotu Francije (Bayonne-Biarritz). V Španiji predstavljajo po uradnih španskih statistikah približno 2.5 odst.

(Nadalj. na 2. strani)

STALEN RAZVOJ V ITALIJANSKO-JUGOSLOVANSKI OBMEJNI TRGOVINI

Na podlagi podatkov o letošnjih prvih desetih mesecih bi moralo leto 1970 pomeniti nov rekord v italijansko-jugoslovanskem maloobmejnem prometu v tržaški pokrajini. Do konca oktobra so namreč zabeležili 32.989.836 prehodov s potnimi listi in 23.567.271 prehodov s prepustnicami, skupno torej 56 milijonov 557 tisoč in 107 prehodov. Lansko leto je celotno število prehodov (vstopov in izstopov) doseglo 57 milijonov in 892 tisoč. Iz leta v leto torej beležimo nove prirastke in nove rekorde. Pred trinajstimi leti, leta 1957, je vseh prehodov bilo komaj en milijon 200 tisoč. Postopoma je to število naraščalo in je leta 1961 doseglo 2 milijona, velik skok pa je bil zabeležen leta 1963, ko smo prestopili 10 milijonov. Leta 1964 je bilo 12 milijonov prehodov, skoro 18 milijonov leto kasneje in 35 milijonov v letu 1966. Velik skok je bil dosežen spet leta 1967, ko je celotno število prehodov doseglo skoro 53 milijonov.

Številčni pregled teh podatkov zgleda tak:

Leto	Mednarodni promet	krajevni promet	Skupno
1957	734.832	473.399	1.208.231
1958	970.645	497.399	1.468.044
1959	1.120.092	475.175	1.595.268
1960	1.239.502	459.293	1.698.795
1961	1.761.956	440.667	2.202.623
1962	2.137.860	522.094	2.659.954
1963	3.638.600	6.777.247	10.415.847
1964	4.612.132	7.721.848	12.333.980
1965	7.327.916	10.462.748	17.790.664
1966	18.418.808	17.086.973	35.505.781
1967	29.638.196	23.183.661	52.821.857
1968	31.134.591	22.682.350	53.816.941
1969	36.998.564	20.894.282	57.892.846
1970 10 mesecev	32.989.836	23.567.271	56.557.107

LETOS BO 67 MILIJONOV PREHODOV?

V prvih desetih mesecih letos je celotni promet torej prestopil 56 milijonov in pol prehodov, do konca leta pa bi moralo celotno število doseči 67 milijonov prehodov; torej približno 10 milijonov več kot lani. Kljub temu, da november in december nista turistična meseca, je v tem času zelo živahen maloobmejni promet, poleg tega pa ob koncu novembra, ob jugoslovanskem državnem prazniku, beležimo običajen naval jugoslovanskih kupcev v Trst in ostale kraje Furlanije - Julijske krajine. Lani je bil dotok ob koncu novembra mnogo manjši zaradi izredno neugodnih vremenskih razmer, a pred dve letoma je v treh dneh prišlo v Trst 178 tisoč Jugoslovancev. Enak obseg pa bo proti koncu leta dosegel naval Tržačanov, ki bodo za božične praznike množično prešli mejo zaradi običajnih nakupov živil, mnogi pa bodo silvestrovali v nočnih lokalih, plesnih dvoranih in restavracijah na drugi strani meje.

Če si nekoliko ogledamo letošnje podatke od januarja do oktobra, vidimo, da je maloobmejni promet za skoro 3 milijone prekosil lanskega celoletnega. V vseh mesecih, razen februarja, se je maloobmejni promet stalno držal nad dvema milijonoma prehodov, z visokimi konicami v avgustu, septembru in oktobru. To je zlasti povzročil ukrep, ki je odpravil omejitev mesečnega števila prehodov, vendar pa pri tem igra vlogo tudi podraženje letne takse na potne liste, do ka-

terega je prišlo na podlagi vladnih protikonjunkturnih ukrepov.

Mesečni podatki o maloobmejnem prometu so taki (zanimivi niso samo za statistike, ampak tudi za trgovce in gostinska podjetja):

Mesec	število prehodov
Januar	2.067.015
Februar	1.844.331
Marec	2.109.671
April	2.191.333
Maj	2.431.500
Junij	2.163.645
Julij	2.431.997
Avgust	2.737.940
September	2.881.754
Oktober	2.708.085
Skupno	23.576.271

MEDNARODNI PROMET

Mednarodni promet s potnimi listi pa je v istem obdobju zabeležil skoro 33 milijonov prehodov, medtem ko jih je v celem letu lani bilo 37 milijonov. Razlika bo verjetno odpravljena v novembru in decembru. Vsekakor pa promet s potnimi listi obsega predvsem tuje turiste. V avgustu so namreč beležili 6 milijonov in 800 tisoč prehodov, septembra jih je bilo 3 milijone 800 tisoč, oktobra pa 3 milijone 150 tisoč.

Mednarodni promet v mesecih:

Mesec	število prehodov
Januar	2.250.801
Februar	1.846.782
Marec	2.377.736
April	2.472.785
Maj	3.072.464
Junij	2.964.961
Julij	4.166.921
Avgust	6.821.382
September	3.865.227
Oktober	3.150.777
Skupno	32.989.836

Intelektualci v Sovjetski zvezi

Medtem ko so sovjetski sodniki sodili intelektualcu Amalriku zaradi njegovega dozdevnega obrekovanja sovjetske države, katere konec je napovedoval, se je dvignil v sovjetski kulturni javnosti nov glas v prid pisatelja Solženicina. Svetovno-slavni sovjetski čelist Mstislav Rostropovič, je namreč poslal sovjetskim dnevnikom »Pravdi«, »Izvestijem«, »Literaturnaj gazeti« in »Sovjetskaja kulturni«, odprto pismo, v katerem zagovarja Solženicina. V pismu je zapisal med drugim: »Poznam mnoga Solženicinova dela in jih imam rad ter mislim, da mu daje njegovo trpljenje pravico, da piše resnico.«

Sovjetski listi tega odprtega Rostropovičevega pisma seveda doslej niso objavili. Zato ga je Rostropovič poslal tudi zahodnim dopisnikom v Moskvi, da bo objavljeno vsaj na Zahodu. Rostropovič je doslej najuglednejša in najbolj znana sovjetska osebnost, ki je povzdignila svoj glas v obrambo Solženicina, ki je izpostavljen, odkar mu je bila podeljena Nobelova nagrada, še hujšemu valu očitanih in obrekovanj.

VSAKDO MORA IMETI PRAVICO, DA POVE, KAR MISLI

»Vsakdo mora imeti pravico, da brez strahu in brez pritiska pove, kar misli,« je tudi

PROMETNA POSTAJA NA OBMEJNEM BLOKU PRI FERNETIČIH

V Trstu je bila pretekle dni ustanovljena delniška družba »Autostazione di Ferneti« (Avtopostaja Ferneti) za postavitev velike in sodobne prometne postaje na mejnem bloku pri Ferneti, ki bo zlasti služilo češko-slovaškemu, avstrijskemu, madžarskemu in jugoslovanskemu prometu. Načrt za gradnjo tega objekta bo izdelala ista družba. Postajališče bo služilo tudi blagovnemu uvozu iz ostalih balkanskih držav, ki bo namenjen v Italijo in ostale države Skupnega evropskega tržišča. Na Ferneti bodo tudi opravljali vse carinske operacije za vstop v Evropsko gospodarsko skupnost ter bodo začasno skladiščili blago v prometu.

— o —

USODA BASKOVskega NARODA

(Nadaljevanje s 1. strani)

prebivalstva, to je približno 750.000-800.000 duš in kakih 100.000 jih živi v Franciji. Vodi morajo trd boj za ohranitev svoje narodnosti in svojega jezika proti Špancem, ki poplavlja njihove tri province, in seveda tudi proti Francozom, ki jim tudi ne priznajo narodne avtonomije.

Uradna Evropa Francovemu režimu na ljuho ne podpira baskovskega boja za svobodo, niti moralno. Tako npr. govore tudi velike italijanske enciklopedične izdaje samo o baskovski »etni« v »nacionalno enotni« Španiji, npr. »Atlante Garzanti - Enciclopedia geografica 1970«, ki niti ne navaja njihovega števila (kot tudi ne števila Kataloncev; ista enciklopedija se sploh odlikuje po »točnosti«, saj tudi trdi, da je uradni jezik v Jugoslaviji srbo-hrvaščina, medtem ko sta »regionalno razširjeni« slovenščina in makedonščina.) Upanje Baskov je danes samo, da bo zavladata v Španiji prej ali slej spet demokracija, ki bo spoštovala baskovsko nacionalnost in dovolila Baskom pravico samoodločbe, kot je bila priznana že mnogim afriškim narodom, ki so bili še ljudožrci, ko so Baski že imeli svojo državo in svojo omiko.

rečeno v odprtem pismu slavnega čelista. Rostropovič graja tiste, ki preko javnih občil ustvarjajo javno mnenje v škodo pogumnih umetnikov in ki so že tudi v preteklosti grenili življenje umetnikom, kot so Šostakovič, Prokofjev in Kačaturjan. »Razložite mi vendar,« nadaljuje Rostropovič v svojem pismu, kako da imajo v naši literaturi in umetnosti ravno ti isti ljudje zadnjo besedo, ki za to absolutno niso pristojni.«

Na račun pisatelja Solohova, ki je tudi sam dobil Nobelovo nagrado, a se je zaganjal tako proti Nobelovemu nagrajencu Pasternaku kot zdaj proti Solženicinu, pa je zapisal Rostropovič: »Čudno je, da se kakšenkrat Nobelova nagrada hvaležno sprejme, drugič pa jo odklanjajo.«

Procesi proti intelektualcem v Sovjetski zvezi si zdaj kar slede. Pretekle dni so obsodili menda na sedem let ječe nekega ukrajinskega pisatelja, ki se je bil komaj vrnil iz dolgoletnega ujetništva v koncentracijskih taboriščih. Kot znano, ima sovjetski režim ukrajinske pisatelje še posebno na piki, ker jih dolži »nacionalizma«.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna »Graphis« Trst

Naši pogledi

Za mlade ljudi je značilno, da so kritični do na določen način urejenega življenja in do družbe, v kateri živijo; prav je tudi, da javno povedo svoje misli.

o perečih problemih

Bolj kot kdajkoli prej je danes veliko govora o slovenski samobitnosti. Nešteto iniciativ, nič koliko predlogov in diskusij, prinašata radio in časopisje v našo javnost, kako rešiti in okrepiti avtonomnost Slovencev, ki živimo v sklopu italijanske države. Z veseljem sprejemamo vsak najmanjši poskus, ki naj bi odprl Slovence v Italiji nove poti do avtonomnosti in do celotnega uresničenja vseh pravic, ki nam po zakonu pritičejo. Na našem političnem obzorju je že marsikaj razčiščenega, toda kljub temu, da smemo Slovenci svobodno z besedo na dan, ne da bi se morali pri tem bati ustrahovanja ali terorističnih izpadov, ostajajo problemi, ki so hudo pereči in bodo aktualni, dokler se ne bomo z njimi enkrat za vselej konkretno spoprijeli.

Mislím, da nihče ne bo trdil, da je bilo s fašizmom konec italijanske raznarodovalne politike. Razlaščenje slovenske zemlje, vedno globlje prodiranje v slovensko ozemlje z velikimi industrijskimi objekti, ki na tak način pospešujejo pronicanje italijanskega elementa v slovenski življ, vse to so smernice velikega načrta, po katerem bo slovenstvo v tem tisočletju preplavljeno in zadušeno. K temu moramo še pripisati številno odpadništvo in tako je slika o naših sedanjih razmerah in o naši bodočnosti popolna.

Vprašujemo se zakaj? Kako je mogoča tolika indiferentnost med Slovenci? Kako je mogoče, da masa brezobčutno gleda to narodovo hiranje, potem ko so naši starši dali skozi toliko hudih in krvavih dni prav za to, da bi živeli v znamenju miru, svobode in utrditve narodnih temeljev? Kje je pravi in najgloblji vzrok za to, komu lahko pripišemo glavno krivdo za krivico, ki se nam dogaja?

Odgovori so zelo preprosti.

Velik del krivde za zgoraj navedena vprašanja nosimo sami. Vzroki pa so ji **popolna anemija slovenske politike**.

Križanje strankarskih, ali večkrat, osebnih interesov, ki se premnogokrat skrivajo za slovenskim političnim ozadjem, paralizirajo celotni slovenski politični aparat, ki je že sam na sebi krhek in počasnih obratov. Velika nespretnost pri manevriranju naših političnih programov je Italijanom samo v korist. Vneto podpihujejo našo politično-ideološko razcepljenost in si manejo roke ob jalovih polemikah med našimi nasprotnimi si političnimi tabori. Posledica neenotnega zastopanja slovenskega stališča je nadaljnja cepitev že obstoječih političnih strank v nove struje, ki nasedajo skritim pastem negotovosti ali pa cepajo iz poraza v poraz in se počasi izčrpajo v borbni anemiji.

Danes Slovenci doživljamo politično ekstazo. Naša zgodovinska krivulja nam kaže, kako smo od padca Karantanije pod frankovsko nadoblast, pa do prve svetovne vojne, stalno

Narodovo dobro ime in njegova bodočnost sta tako veliki stvari, da je spričo njihju smešno in ničevno še tako milo brenkanje z besedami, ki izzvenijo v praznoto, še preden so pristopile prag srca.

F. Levstik

bili pod tujim političnim pritiskom. Vedno smo morali delati, kakor nam je bilo ukazano, in nismo smeli razviti svoje svobodne volje v tisto politično smer, ki nam je najbolj prijala. Naša politična vzgoja je na ta način ostala na pol poti in zato naša politika teče po smericah zastarelosti. Kolikor se nismo morali boriti za obstoj, bodisi z zemljo, bodisi s soslednimi narodi, smo morali svoje politične težnje vedno vskladiti s tujimi programi. Zato je logično, da se nismo mogli učiti iz lastnih napak v naših političnih tekstih, ker se tuje oko za naše interese ni veliko naprezalo in je naše napake rade volje spregledalo, ker so jim prav prišle.

Če je bilo naše kulturno delovanje plodno in živahno, pa smo morali v politiki stalno podlegati, zato ko rečem, da doživljamo danes Slovenci politično ekstazo, mislim predvsem na to, da smo si preveč svesti politične svobode in smo pri razvijanju naših političnih modelov tradicionalisti in nazadnjaško ozki.

Zdaj pa zberimo vse te faktorje v rezultanto in skušajmo analizirati njen učinek na ljudstvo kot tako, na maso.

Slovenski življ je sestavljen predvsem iz preprostega delavskega in kmečkega ljudstva. Osrednja stopnja izobrazbe je treji razred nižje srednje ali strokovne šole, poleg tega pa še kak tečaj za specializacijo v stroki, ka-teri se posveti po končani šoli. Raven izobrazbe se danes neprestano dviga, ker se veliko slovenske mladine posveča nadaljnjemu študiju. Slovenski problem (kot enota) ima naše ljudstvo po radiu in tisku stalno pred očmi. Kljub temu pa narodna zavest STALNO UPADA in posebno pri mladini se je globoko vkoreninila kronična indiferentnost pred ogroženo slovensko samobitnostjo. Večji del mladine je za narodna vprašanja premalo občutljiva. Tisti ogenj bojevitosti, ki je gorel v naših prednikih (sicer v povsem drugačnih okoliščinah, kar pa ni bistveno), je v današnji mladini uplahnil in se raje vda v lahkoživo samozadovoljnost, ne da bi se pri tem zavedala, kako se eksponira potujčevanju. Ostane pa neizpodbitno dejstvo, da je mladina upanje in bodočnost naroda in zato vsaj pri tistih ki so jim narodna vprašanja le količkaj pri srcu, najde puhla razdvojenost in neučinkovitost slovenske politike, svoj pravi odsev. Kajti samo mladina je tista, ki v pravi meri odkritosrčnosti in preprostosti kritično izpove svoje misli. Naša slovenska zamejska mladina pa globoko občuti pomanjkanje enotnega slovenskega političnega foruma, ki bi ustrezal njenemu političnemu prepričanju in bi pri izbiri

(Nadalj. na 8. strani)

ZA ČLOVEKA GRE

V torek zvečer je v okviru teološkega tečaja za laike v Ljubljani predaval slovenski psiholog prof. Anton Trstenjak o temi: Za človeka gre. V svojem dolgem razmotrivanju o človeku je predavatelj poudaril, da razume človeka kot kulturno, simbolično in odprto bitje. Do teh treh aspektov človeškega bistva pa se je Trstenjak približal izključno z bio-psihološkimi oprijemi, ker mu fenomenološka odkritja dajejo dovolj popolno sliko sveta in človeka v njem. Svoje predavanje je zaključil z ugotovitvijo, če velja danes svetu poziv, naj rešujemo fenomene, rešimo torej najvažnejši fenomen, fenomen človeka. »Govori se, da je Bog mrtev. Ne, Bog ni mrtev, če je danes kdo mrtev, je to človek, ker je postal del potrošniške družbe. Boga torej ni treba reševati, rešujmo raje človeka.«

O SEMINARJU

V soboto in nedeljo je bil v tržaškem Dijaškem domu seminar za študente iz Slovenije o položaju Slovencev v zamejstvu. Udeležili so se ga delegati vseh pokrajinskih študentovskih klubov v Ljubljani. Seminar je imel svoj informativni del v soboto zvečer, ko so predavali Samo Pahor, Tom Marc in Nadja Kriščak o zgodovini primorskih Slovencev, o današnji politični raznolikosti Slovencev v zamejstvu in o naših kulturno-prosvetnih organizacijah. V nedeljo pa je bila na programu okrogla miza o temi: Aktualni problemi manjšine in stališča mladih do njih. Okrog mize se je udeležil tudi član naše Mladinske skupine. Diskusija je trajala približno šest ur in je bila zelo živa in zanimiva. O temah seminarja bomo v naši rubriki še spregovorili.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE TRST

V soboto, 28. t. m. ob 21. uri (*Premierski abonma*)

V nedeljo, 29. t.m. ob 16. uri (*Abonma red B - nedeljski popoldanski*)

V sredo, 2. decembra ob 20. uri (*Abonma mladinski v sredo*)

V četrtek, 3. decembra ob 20. uri (*Abonma mladinski v četrtek*)

V nedeljo, 6. decembra ob 16. uri (*Abonma okoliški*)

LUDVIG HOLBERG

JEPPE S HRIBA

komedija v petih dejanjih

V soboto, 28. novembra, bo v Slovenskem gledališču v Trstu druga premiera sezone: komedija Ludviga Holberga Jeppe s hriba. To bo prva slovenska uprizoritev tega klasičnega in utemeljenega danskega nacionalnega gledališča. Režiser predstave po prevodu S. Staresiniča in M. Verbiča je Marjo Uršič, scene in kostumi so delo U. Vagaje in D. Ceja. Glasbo je napisal I. Mignozzi, songe pa je prepesnil M. Košuta. Naslovno vlogo oblikuje Alojz Milič, ob njem pa nastopajo še: Z. Rodoškova, S. Staresinič, A. Petje, L. Bogatec, J. Lukeš, S. Kobal in L. Kozlovičeva.

Čenjene obiskovalce opozarjamo, da bo premiera v soboto 28. t. m. in ne v petek, kot je bilo prvotno javljeno.

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred začetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma; ob nedeljah in praznikih eno uro pred začetkom predstav. Rezervacija na tel. 734.265.

Tržaškega

„Naši mladi“ v Finžgarjevem domu na Opčinah

V nedeljo popoldne je bil v Finžgarjevem domu na Opčinah nastop, ki je podal pregled njegovega glasbenega delovanja. Na sporedu so bile glasbene točke na klavirju, harmoniki, petju, violini in pa ansambla. Kot gost je nastopil znani mladi violinist prof. Saško Zupančič iz Trsta in navdušil starejše in zlasti mlade s svojo violino.

Občinstvo je čisto napolnilo dvorano in je bilo hvaležno prirediteljem za prijetne ure, ki jih je preživelo tam.

—o—

Na Opčinah bi nujno potrebovali še kak taksij. Število prebivavstva našega predmestnega kraja se vedno bolj veča; turizem je pri nas precej razvit, Opčine so zadnji kraj pred jugoslovansko mejo in skozi blok pri Fernečih gre vsak dan na desettisoče ljudi. Maršikdo zamudi avtobus ali vlak in bi se rad s taksijem potegnil onkraj meje, ali pa ima tam kake druge nujne opravke. Seveda pa to velja tudi za poti v Trst in v druge smeri. Toda taksija na Opčinah ni dobiti, treba je telefonirati v Trst ponj, kar pa je seveda drago.

Svoj čas smo imeli na Opčinah dva taksija, zdaj ni več nobenega, ker je še voznik zadnjega zbolel. Pristojni naj bi razmislili o tem. Kak mlad človek — ali tudi več — bi si lahko ustvaril eksistenco doma.

—o—

REBULOVO PREDAVANJE V LJUBLJANI

Pisatelj Alojz Rebula je imel 9. t. m. v največji predavalnici teološke fakultete v Ljubljani (ki pa je bila še premajhna za naval poslušalcev, največ mladih) predavanje v okviru tradicionalnega novembrskega teološkega tečaja. Govoril je o liku Sina človekovega. V prvem delu je prikazal, kaj bi lahko človek, po svojih merilih in željah, pričakoval od učlovečenega Boga, ki pa je izbral trpljenje in celo smrt. Ravno s tem je smrt premagal. »Kljub vsemu pa nam je prinesel nekaj tako dragocenega, da še tudi po dva tisoč letih ostrmimo. Njegov nauk bo preživel vse druge.«

V drugem delu je Rebula citiral evangelije in skušal na njihovi osnovi razkriti, kakšen je bil Kristus kot človek. »V nobeno današnjih meril se ga ne da ukleniti.«

FILMSKI VEČER

V nedeljo, 29. novembra, se bo ob 17. uri predvajal v svetoivanskem Marijinem domu v Trstu film »Kaplan Čedermac«, po istoimenskem Bevkovem romanu. Vljudno vabljeni!

V ponedeljek, 30. novembra bo Društvo slovenskih izobražencev v Trstu, ul. Donizetti 3

PROSLAVA 70-LETNICE AKAD. SLIKARJA TONETA KRALJA

Umetnik je poslikal toliko cerkva prav na Primorskem, da mu želimo izraziti svoje priznanje. Tone Kralj bo prišel sam med nas in bo govoril ob barvnih projekcijah svojih številnih umetniških del.

Večer se prične ob 20. uri. Vljudno vabljeni!

LITERARNA SOBOTA

Tržaška »Associazione Culturale Italiana« prireja ob sobotah literarne večere v dvorani Politeama Rossetti.

V soboto ob 18. uri je na vrsti predstavnik francoskega personalizma, urednik revije »Esprit« Jean Domenach, čigar ideje izhajajo iz osnov krščanskega socializma. Z Domenachovo skupino je bil v zvezi in je z njo sodeloval tudi naš pisatelj Edvard Kocbek. Predavanje se bo sočasno prevajalo tudi v italijanščino.

GLASBENA MATICA

V soboto 5. decembra ob 21. uri bo v Kulturnem domu v Trstu koncert okteta Gallusa. Umetniški vodja skupine je Borut Loparnik. Izvajali bodo dela naših klasičnih in modernih skladateljev.

Rezervacija in prodaja vstopnic je v pisarni Glasbene matice, ulica R. Manna 29 - tel. 29-779 ter eno uro pred koncertom pri blagajni v Kulturnem domu.

ŠOLA IN STARŠI

»Združenje staršev otrok osnovne šole in otroškega vrtca ter prijateljev mladine pri Sv. Ivanu« v Trstu je imelo v petek, 20. novembra 1970 svoj redni občni zbor. Predsednik dr. Mljač je poročal o glavnih problemih, na katere je združenje naletelo v tej prvi dobi svojega delovanja. Nato sta spregovorila še odbornika ravnatelj Ferluga in gospa Kandut o raznih problemih vzgoje in organizacije. V prihodnjem letu bo združenje priredilo tečaj za starše z rednimi predavanji priznanih pedagogov. Ob koncu so prisotni potrdili dosedanj odbor še za prihodnje leto.

Bazovica

SLOMŠKOVA AKADEMIJA

V nedeljo 29. novembra ob 15.30 bosta priredila Slomškov dom v Bazovici in slovensko državno učiteljsko »A.M. Slomšek« v Trstu posebno akademijo v počastitev našega velikega škofa in učitelja. Na prireditvi, ki bo v prosvetnih prostorih Slomškovega doma v Bazovici, bo imel slavnostni govor dr. A. Kacin. Nastopil bo učiteljski zbor pod vodstvom prof. Marije Župančičeve, mladinski zbor in gojenci Glasbene šole Slomškovega doma in cerkveni pevski zbor pod vodstvom prof. Eliane Zajec. Na sporedu so tudi recitacije učiteljsčnikov in mladine iz Slomškovega doma.

Drobci iz politične zgodovine starega Trsta

Starejše generacije se bodo gotovo še spominjale nekdanje Narodne delavske organizacije, ki je pri svojem razmahu v letih 1913 do 1914 pred prvo svetovno vojno igrala zelo veliko vlogo v življenju Slovencev.

Kot nekdanji njen sodelavec naj na kratko omenim in pokličem v spomin vsaj nekatere pomembnejše značilnosti te slovenske delavske skupnosti. Za časa pred razpadom dvojne monarhije je bilo delavstvo morda še bolj kakor danes važen faktor javnega življenja v Trstu. Slovenski delovni ljudje so bili v ogromni večini organizirani v N.D.O., le mali del pa tudi v mednarodni socialdemokratski politični stranki, ki je bila pravzaprav italijanska in v kateri je Slovenec zastopal dr. Jos. Ferfolja.

N.D.O. je bila nepolitična, razredna in strogo narodno in socialno usmerjena organizacija slovenskega delovnega ljudstva. Za časa njenega razmaha so bili v zadnjih treh letih pred vojno zaporedno njeni voditelji mladi slovenski intelektualci: dr. Mandič, dr. Kisovec, dr. Sosič in dr. Josip Agneletto. Društvene prostore je organizacija, ki je štela nad 4.000 članov, imela v ulici sv. Frančiška, njen poslovni tajnik pa je bil koroški rojak Brandtner, kasneje po zedinjenju član ustanovne narodne skupščine v Beogradu. Pri tem bodi omenjeno, da je Zveza slovenskih železničarjev pod vodstvom svojega tajnika Škerjanca pri vseh narodnih manifestacijah nastopala vedno složno z NDO v borbi za pravice slovenskega ljudstva.

Redna zborovanja in stanovske konference so se redno sklicevale v obsežnih društvenih prostorih. Množične delavske in narodne manifestacije pa v Narodnem domu ali bolje rečeno na trgu vojašnice pred domom, ker takrat ta del trga še ni bil zazidan.

Na zborovanjih in shodih pred Narodnim domom, na katerih se je zbralo nad pet tisoč udeležencev, so prireditelji na trgu zbrani množici govorili z balkona Narodnega doma. Ker pa takrat ni bilo zvočnikov so pač morali

zelo glasno kričati in si zato stalno s kozarcem vode blažiti ohripelo grlo. Razen voditeljev NDO in Zveze slovenskih železničarjev so na takih manifestacijah nastopali tudi mnogi slovenski rodoljubi in istrski prvaki. Leta 1913 pa je prišel v Trst na tako zborovanje celo poznani vodja čeških narodnih socialistov Vaclav Klofač iz Prage ter je v ognjevitim govoru z balkona Narodnega doma navduševal ogromno maso zbranega delovnega ljudstva za borbo za narodne in socialne pravice.

Pri tej priliki bodi še omenjeno, da je bil socialni program NDO posnet po češki narodno-socialni organizaciji, zaradi česar so NDO-ovce imenovali tudi slovenske narodne socialiste. Zato je tudi razumljiv obisk češkega državnoborskega poslanca V. Klofača slovenskim delavcem v Trstu.

Zelo impozantne so bile vedno prvomajske proslave. Takrat so se ogromne množice delavcev, železničarjev, nameščencev in ostalih zavodnih Slovencev zbirale pred Narodnim domom, od koder se je nad kilometer dolga povorka s slovensko trobojnico in z lastno godbo pomikala preko trga Goldoni po Korzu na Glavni trg. Tam se je ustavila pred namestništvom, zahtevala z narodno zastavo, zaigrala slovensko himno in se po tej manifestaciji mirno razšla.

Ko sem sedaj po več kot polstoletni odsotnosti izven slovenskega ozemlja in bivanja večnoma v prekomorskih krajih zopet prišel v Evropo, mi je bila prva želja da se vsaj za nekaj časa zadržim v Trstu, da vidim, kaj je z NDO, njeno zadrugo malih stanovanj, njenim podporinim društvom (keke vrste pomožne bolniške blagajne) in ostalimi njenimi socialnimi ustanovami.

Toda kakšno razočaranje! Od vsega tega nisem našel več niči sledu!

Tedaj res ni bilo avtomobilov, ki bi preplavili čiste in snažne tratoarje ter ovirali pešcem

(nadaljevanje na 7. strani)

GLEDALIŠKA SEZONA

Dolgoletna prizadevanja Slovenskega gledališča v Trstu, da bi tudi goriškemu občinstvu pripravilo redno sezono, so se letos uresničila v dogovoru s Slovensko prosvetno zvezo, z Zvezo slovenske katoliške prosvete, Ustanovo za kulturne in umetniške prireditve (E.M.A.C.) in goriško občinsko upravo. To prvo goriško sezono bo otvorilo kot kost Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice v četrtek 26. novembra ob 20.30 uri v Katoliškem domu. Slovesnosti primerno je tu izbrano delo: Cankarjev *Kralj na Betajnovi*. Ivan Cankar je to svoje delo označil kot »kmečko socialno dramo«, a čeprav sega tako na široko, ji vendar ne manjka intimnih in ozko avtobiografskih momentov. Kot kasneje še v večji meri *Hlapci*, tudi *Kralj na Betajnovi* niha med psihologizirano dramo in družbeno kritiko. Na teh dveh osnovah je gradil novogoriško uprizoritev Jože Babič. Družbene osti ni hotel neposredno aktualizirati, pustil je dogajanje v Cankarjevem času, gledalci pa naj sami iščejo in najdejo povezavo.

Podgora

NOVI ŽUPNIK

Po zadnjih škofijskih odredbah so bile določene razne spremembe v slovenskih župnijah goriške nadškofije. Do stvarnih izvršitev pa iz raznih razlogov še ni prišlo povsod.

V Podgori pa smo le dobili novega farnega pastirja v osebi znanega gospoda Mirka Mazora, ki je zamenjal gospoda Špacapana, kateremu je zaradi bolehnosti poverjeno lažje mesto v Jamljah.

Gospod Mazora je prišel k nam iz Šempolaja. Poznamo ga še, ko je bil v Gorici kaplan na Travniku in katehet na slovenskih šolah. Slovi pa še posebno kot odličen pridigar.

V nedeljo ga je nadškof Cocolin slovesno ustoličil v naši župnijski cerkvi, ki je bila polna vernikov. Poslušali smo prisrčne besede goriškega nadškofa in gospoda Komjanca, ki je začasno upravljal našo faro in na koncu še globoke misli, pozdrave in zahvale novega župnika.

Dva pevška nastopa v Gorici

Prejšnji teden sta bila v Gorici dva pevška nastopa, ki sta res povzdignila raven kulturne goriške jeseni.

Omenimo naj najprej »Cecilijanko 1970«, ki jo že več let organizira Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici. V nedeljo popoldne je nastopilo v natlačeni dvorani Katoliškega doma kar petnajst zborov s Tržaškega, Goriškega, iz Kanalske doline in iz Beneške Slovenije. Vsi zbori so pokazali veliko prizadevnost in višjo umetniško raven v primeri s prejšnjimi leti. Tudi organizacija in odrska priredba sta bili primerni tej največji pevski prireditvi v zamejstvu.

Po uvodnih besedah predsednika Katoliške prosvetne zveze, ki je poudaril, da naj tudi ta prireditev pomaga združiti vse zamejske Slovence brez razlike so se v dovolj hitrem zaporedju vrstili vsi, po večini cerkveni pevski zbori: iz Podgore, Štandreža, Marijine družbe iz Gorice, iz Št mavra, iz Doberdoba, moški zbor »S. Kosovel« iz Ronk in moški oktet iz Jazbin.

V drugem delu sporeda je prvi nastopil goriški mešani zbor »Lojze Bratuž«, potem po vrsti zbor iz Rupe-Peči, iz Števerjana,

moški zbor »Fantje izpod Grmade«, zbor »Rečan« iz Ljes v Beneški Sloveniji, mešani zbor iz Ukev, goriški moški zbor »Mirko Filej« in kot zadnji pevski zbor iz Rojana.

Odlikovali so se posebno pevski zbor »Lojze Bratuž«, zbor Marijine družbe, pevci zbora »Mirko Filej« in Rojančani. Tudi drugi niso zaostajali, za kar je treba še posebej pohvaliti zborovodje, ki s prav idealnim zagonom opravljajo svoje poslanstvo.

Pohvalo je treba izreči tudi zborom iz Ronk, Ukev in Beneške Slovenije, ki se z roba dežele priključujejo skupnemu kulturnemu življenju.

V soboto 21. t. m. je pel v Gorici hrvaški pevski zbor »Moša Pijade« iz Zagreba. Nastopil je pod okriljem goriškega pevškega društva »Seghizzi« v mali telovadni dvorani, ki je bila do kraja napolnjena. Nad polovico je bilo naših rojakov. Zbor je pod vodstvom dirigenta in skladatelja Cossetta kar navdušil poslušavce. Nekatere skladbe s spremljavo folklornega orkestra je moral ponavljati.

Udeležencem koncerta so bile tudi na razpolago glasbene plošče istega zbora, ki so bile do zadnje razprodane.

Iz Goriške

Anketa sociološkega zavoda

Skupina mladih sodelavcev Zavoda za mednarodno sociologijo v Gorici (ISIG) je prav te dni začela izvajati anketo med primernim vzorcem prebivalstva goriške in tržaške pokrajine. Osebe, ki jih je zajel vzorec in so razdeljena v starostne skupine od 18. do 70. leta, so izbrali slučajno med prebivalstvom, ki stalno prebiva v raznih občinah, in sicer tako, da sorazmerno predstavljajo prebivalstvo, vključeno v iste starostne skupine.

Omenjeni zavod želi s to novo raziskavo predvsem dognati, kako dojemajo prebivalci našega področja mejo. Vodilna hipoteza naj bi bila ta, da bližina meje vpliva na javno mnenje tako, da je prebivalstvo bolj dovzetno za osebne koristi potrošniškega značaja kot pa za škodo produktivnega značaja, ki jih utrpí skupnost. Druga hipoteza: ker politična meja ne sovпада z narodnostno-jezikovno razdelitvijo prebivalstva, lahko povzroči, z ozirom na intenzivnost odnosov med člani raznih skupin, povečanje ali zmanjšanje stopnje stereotipije. Vprašalnik nadalje zajema še kompleksen problem, ki ga povzroča v teh mejnih krajih prisotnost skupine funkcionarjev, katerih naloga je nadzorovati mejo.

Vsakdo ima določena stališča do teh problemov. Te različice bodo postavili v odnos z drugimi, kot so spol, starost, politična in verska usmerjenost, delovanje v društvih, i.t.d. Rezultate ankete bodo analizirali z novim načinom, faktorsko analizo, ki je skoraj nepoznana v Italiji, jo pa že več let uporabljajo v ZDA.

Odgovorno osebje poudarja, da so nameni Zavoda zgolj znanstveni, obehem želi s to kratko razlago osnovnih hipotez raziskave in z izvajanjem omenjene metodologije zagotoviti, da bo uporaba podatkov služila izključ-

no znanstvenim namenom. Osebe, s katerimi bodo prišli v stik izpraševalci Zavoda, lahko sodelujejo brez bojazni. S tem bodo pripomogli k boljšemu spoznavanju specifičnih problemov teh mejnih krajev.

PLANINSKO »MARTINOVANJE«

Predzadnjo nedeljo je pripravilo goriško slovensko planinsko društvo svojim članom in prijateljem prav prijeten zabavni večer v hotelu »Soča« na Mostu ob Soči. V veliki dvorani in v zadnjih hotelskih prostorih se je zbralo 230 članov in gostov.

Ob tej priložnosti je poklonil predsednik PD iz Kobarida goriškim planincem sliko Krna v snegu s posvetilom. Sledila je tombola, nato so postregli z večerjo. Sledil je kratek zabavni spored, pri katerem je pesnik Ludvik Zorzut ustvaril prijetno planinsko vzdušje. Potem so pa prišli na svoj račun mladi in tudi stari ob veselih poskočnicah in petju, ki je odmevalo tja do polnoči.

KULTURNI VEČER

Slovensko katoliško akademsko društvo v Gorici pripravlja tudi letos vrsto kulturnih večerov, ki bodo zajemali vprašanja sodobnega človeka in našo stvarnost.

V tej vrsti bo imel prvo predavanje vseučiliški profesor, astronom dr. Fran Dominiko iz Ljubljane. Po rodu je Goričan. Naslov njegovega predavanja je »Kozmos in človek«. Večer bo v mali dvorani Katoliškega doma v petek 27. novembra ob 20.30.

MEMORIAL M. FILEJ

Prejšnji teden se je zaključil letošnji Memorial, ki je imel na sporedu osem športnih panog: odbojko, kolesarstvo, namizni tenis, streljanje, balinanje, lahko atletiko, košarko in igro »med dvema ognjema«.

V tej igri je moštvo »Doma« premagalo »Gorico« z 1:0. V košarki se je srečalo pet moštev: Sovodnje, Dom, Gorica, »Hrast« iz Doberdoba in »Štandrež«. V izločilni tekmi je »Dom« premagal Sovodnje (51:44); v polfinalnih tekmah je »Gorica« premagala »Dom« (73:44), »Štandrež« pa »Hrast« (60:26). Prvo mesto je zasedla »Gorica«, ki je odpravila »Štandrež« z 42:20.

Nagrajevanje bo v soboto 28. t. m. ob 15.30 v Katoliškem domu. Zmagovalci bodo prejeli prehodne pokale, plakete in svetinje.

Zmagovalci so: v odbojki moštvo »Dom«; v namiznem tenisu moštvo »Sokol« iz Nabrežine. Med posamezniki pa Neva Prinčič (Dom), Peter Ukmar (Sokol) in Cattonar (Sokol). V kolesarstvu ekipa iz Pevme (Makuc, Fabris); med posamezniki Karel Miklus (Dom) in Damijan Makuc (Pevma); v balinanju ekipa iz Gorice (Leban, Pelicon); v lahki atletiki v četverboju (100 m, krogla, daljina, 1500 m) Marko Kranner (Gorica); najboljši tehnični rezultat pa je dosegel Mirko Spacapan (met krogle 11.42 m) iz Gorice. V igri »med dvema ognjema« ekipa »Doma«; v košarki moštvo iz Gorice; v streljanju ekipa iz Rupe (Florenin, D. Ferfolja, Rutar); med posamezniki pa Vojko Tomšič (Rupa) in Ljubo Tomšič (Sovodnje).

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Revija cerkvenih pevskih zborov

V nedeljo popoldne je Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu priredila v Kulturnem domu že svojo peto revijo. Te prireditve imajo namen zblíževati in seznanjati med seboj pevce iz različnih krajev in obenem gojiti poleg cerkvenega petja tudi ljudsko umetno pesem. Poseben pomen dajejo tem prireditvam udeležbe zborov iz onih predelov, ki so odmaknjeni od relativno živahnega kulturnega življenja: iz Ukeve in Kanalski dolini in z Ljes v Beneški Sloveniji. Revije se je udeležilo 12 zborov oziroma pevskih skupin. Iz samega mesta smo pogrešali zборе od Sv. Jakoba, Sv. Ivana, Škednja in Bar-kovelj. Prisotni pa so bili zbori iz Rojana, od Sv. Antona Novega, Katinare, Opčin, Bazovice, Boršta, Fantje izpod Grmade, zbor »Lojze Bratuž« iz Gorice in že omenjena zbor z Ljes in iz Ukeve.

Najbolj razveselljivo je bilo, da so v vseh zborih prevladovali mladi ljudje, kar nam daje lepe zglede za bodočnost. Ti mladi pevci in pevše obenem zanikajo očitke, da mladina nima razumevanja za koristno in kulturno izrabljanje prostega časa.

Za uvod je prof. Zorko Harej poudaril pomen revije in omenil težave, katere morajo zbori premagovati. Prvi je nastopil zbor iz Bazovice (25 pevcev), ki je pod vodstvom prof. Hareja zapel dve umetni in eno ljudsko pesem. Borštanski zbor (šteje 22 članov) je pod vodstvom Draga Petarosa zapel dve ljudski in eno umetno. Za njimi je nastopil ženski sekstet tržaških skavtinj, ki jih vodi Janko Ban. Zapel je polifonsko napisano »Mili moj« Johannesa Jee-pa, »Pomladno ladjo« Ivana Grbca in ljudsko »Dajme mamo« v harmonizaciji Vinka Žganca. Sekstet je posebno pri prvi in zadnji pokazal lepe kvalitete in homogenosti. Škoda, da je pevk le šest, ker zaradi svoje mladosti še nimajo zadovoljive zvočnosti.

Openski pevski zbor se je predstavil s kar razveseljivim številom 30 pevcev, ki so pokazali večjo homogenost kakor prejšnje leto. Zbor je zajel Vodopivčevo »Lunico« in dve priredbi Stanka Maliča. S posebno simpatijo je bilo sprejetih 17 pevcev iz Ukeve, ki so pod vodstvom Fran-

ca Sivca zapeli tri ljudske pesmi. Prvi del sporeda je zaključil rojanski cerkveni zbor, ki je pod vodstvom prof. Humberta Mamola zapel zahtevno in obenem živahno Arničovo »Pustno«, ljudsko »Nocoj pa oh nocoj« in Vrabčovo »Zdravico«. Vse tri intonačno brezhibno in interpretativno neoporečno.

V drugi polovici revije je nastopil otroški zbor iz Bazovice. 18 mladih pevcev je ob spremljevanju sodobnih instrumentov zapelo tri ljudske pesmi. Odprto je vprašanje, v kolikšni meri je tak ansambel za pevce vzgojen in koristen. Zbor s Katinare šteje okrog 40 pevcev in je pod vodstvom Justa Lavrenčiča zapel tri ljudske pesmi. Poseben uspeh so dosegli s solom Alberta Miklavca pri pesmi »Venite, rožce moje«. 23-članski mešani pevski zbor od Sv. Antona No-

vega, ki ga vodi Janko Ban, je prepričljivo zapel svoje tri skladbe.

Pevski zbor z Ljes v Beneški Sloveniji se je to pot predstavil občutno pomnožen v ženskih glasovih. Pod vodstvom Rina Markiča je zapel eno v moškem, eno v ženskem in dve ljudski pesmi v mešanem zboru. 14 pevcev »Fantov izpod Grmade«, ki jih vodi Ivo Kralj, je s svojim petjem pokazalo lepe glasovne kvalitete in smiselno podajanje. Revijo je zaključil goriški zbor »Lojze Bratuž«, ki je z izvedbo Gallusove »Diffusa est Gratia« pokazal svojo sposobnost za podajanje polifonske glasbe. Pod vodstvom dirigenta Stanka Jeričija je ponovno potrdil, da imamo v Gorici zbor, ki se svojih nalog loteva z vso resnostjo. Z dvema ljudskima pesmima je zbor uspešno zaključil svoj nastop.

Spored sta napovedovala Marinka Theuerschuh in Miro Opelt. Velika dvorana Kulturnega doma je bila polno zasedena in je revija tudi v tem pogledu dosegla svoj namen.

Ubaldo Vrabec

PREDAVANJE PROF. PAVLETA MERKUJA O NAREČJU TERSKE DOLINE

Naš tržaški glasbenik in slavist prof. Pavle Merku, ki pa se vedno bolj uveljavlja tudi kot etnograf, je imel 17. t. m. na filozofski fakulteti v Ljubljani predavanje »Terjani in njihovo narečje danes«. Predavanje je ilustriral z magnetofonskimi posnetki. Prirejeno je bilo pod okriljem Slavističnega društva Slovenije.

Prof. Merku je objavil že več svojih jezikoslovnih izsledkov in zapisov iz Rezije, zlasti iz Terske doline, tudi v ljubljanski reviji »Sodobnost«.

NOVI ŠTEVILKI »OGNJIŠČA« IN »LITERARNIH VAJ«

Izšla je že decembrska številka slovenske mladinske revije »Ognjišče« z zanimivo vsebino, zlasti kar zadeva dopise mladih. Priložen ji je tudi večbarvni stenski koledar za prihodnje leto.

Izšla je tudi prva številka »Literarnih vaj«, mesečnika tržaške slovenske dijaške mladine.

Obe reviji je dobili v Tržaški knjigarni in pri Fortunatu (pri cerkvi svetega Antona).

ILUSTRIRANA IZDAJA MAURIACOVH ROMANOV

Pariška založba Flammarion je izdala v dveh debelih knjigah 19 romanov nedavno umrlega pisatelja François Mauriac. Knjigi so ilustrirali z barvnimi celostranskimi risbami znani slikarji Carzou, Ciry, Despiere, Minaux, Oudot in Rohner. Vsak je skušal po svoje izraziti Mauriacov svet.

— o —

POPRAVITE!

Kljub skrbnim korekturam se vrinejo v besedila v listu tiskovne pomote, ki kvarijo smisel. Tako se je zgodilo tudi v besedilu intervjuja s PROF. ZORKOM HAREJEM v zadnji številki N. l. V njegovem zadnjem odgovoru (ki je bil priobčen na zadnji strani) se mora pravilno glasiti: »Samo tu pri nas na Tržaškem je bilo v letih po zadnjem koncilu napisanih kakih DESET slovenskih maš«, namesto »trideset«, kot je stalo v objavljenem stavku.

V pogovoru s PISATELJEM BORISOM PAHOR-JEM pa se mora glasiti stavek v odgovoru na vprašanje, kaj meni o današnji mladini (stran 7, prvi stolpec spodaj) takole: »Seveda bi rad pozdravil njihovo zavzetost, ko bi ne bila znamenje našega prastarega slovenskega BEGA (in ne boga, op. ured.) v univerzalizem.«

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI

VIATICUS

XVII.

Ob obali tik pod trdnjavo je bila zasidrana holandska fregata, ki je priplula na uradni obisk v Oslo, na desni pa je bilo videti trgovski pristan z žerjavi in tovornimi ladjami, ki nekoliko spominja na tržaški pristan, kot ga je videti iz Škednja. Delo je zaradi nedelje počivalo in vsepovsod je bilo polno sprehajavcev, družin z otroki in gruče deklet v pisanih hlačah in minikrilah ter s precej globokimi izrezi. Tako so imeli tudi holandski mornarji na fregati lep razgled in se skoraj niso ganili od ladijske ograje. Italijanski mornarji bi ob taki priložnosti gotovo z glasnimi vzkliki dajali duška svojemu občudovanju, toda Holandci so samo pobožno in molče buljili v lepoto, ki se je sprehajala mimo njih.

Proti enajsti uri sem odšel proti katedrali (Norvežani ji pravijo Dom) na trgu Stortorget (Veliki trg) sredi mesta. Na vratih sem bil

namreč že prej prebral, da bo ob enajstih služba božja. Druga je bila najavljena za 18. uro. Prišel sem kake četrt ure pred začetkom službe božje. Pred glavnim vhomom je stal velik turistični avtobus z ameriški turisti ali bolje turistkami, ker so bile skoraj samo ženske, po večini stare, in le par postaranih možakov. Pri vходу v cerkev sta stala dva mlada Norvežana in delila mimostopajočim ciklostilizirane zvezke z molitvami in pesmimi za službo božjo. Eden izmed obeh je bil tako podoben nekemu znanemu goriškemu profesorju, mojemu znanцу, da sem kar obstal. Bil je njegov popoln dvojnik, celo kar zadeva postavbo, mimiko obraza in kretnje. Nisem si mogel kaj, da se ne bi nekoliko zdržal in ga opazoval. Ta »slovenski« obraz mi je napravil cerkev takoj bolj domačo.

V notranjosti je bilo še malo ljudi. Cerkev je zgrajena v obliki križa. Zgrajena je bila v letih 1694-1699; sredi preteklega stoletja je

bila restavrirana, nova obnovitvena dela pa so bila opravljena točno sto let pozneje, v letih 1949 in 1950, največ v notranjosti. Stari in novi umetnostni elementi v njej se dobro skladajo. Notranjost se v ničemer ne razlikuje od katoliških cerkev (v njej opravljajo seveda evangeličanske cerkvene obrede), razen da se zdi nekoliko gola, in tega občutka niti umetnine starih in modernih umetnikov ne morejo pregnati. Manjka tista nedoločna prisrčnost, ki je značilna za katoliške cerkve — podobne svetnikov, šopki cvetja in goreče sveče pred njimi, večna luč in ne vem, kaj še, saj je to težko definirati. Tu pa je vse sicer lepo, a kar preveč hladno, nekam uradno. Sicer pa se ta občutek polasti človeka danes tudi v nekaterih katoliških cerkvah, kjer so v napačnem razumevanju koncilskih navodil za odpravo zastarele navlake iz cerkve pretirano pohiteli in odstranili vse, kar je spominjalo na tradicijo, na preteklost in na oblike pobožnosti nekdanjih časov. Tako sem videl npr. v Münchenu katoliške cerkve, ki napravijo danes še vse bolj hladno, »počiščen« vtis kakor Dom v Oslo.

(dalje)

Sodobno kmetijstvo

Z uvedbo rodovniške knjige se je tudi pri nas začelo uveljavljati nadziranje proizvodnosti krav. Danes kot danes pa ne moremo še mimo ugotovitve, da nadziranje proizvodnosti služi bolj statističnim namenom, — slednje nam daje vse najvažnejše podatke o mlečnosti krav raznih pasem v različnih področjih - mnogo premalo pa rejcem samim. Ti imajo nadziranje proizvodnosti krav še vedno za breme. Ko bi ne bilo deželni pripevkov za telice krav, ki so vpisane v rodovniško knjigo, in ko ne bi bilo še nekaterih drugih ugodnosti npr. brezplačnega razdeljevanja močnih krmil, bi verjetno nadziranje proizvodnosti krav ne bilo posebno razširjeno. Zdaj ko imamo reorganizirano rejško združenje, ki bo začelo kmalu s polno paro tudi strokovno delovati, pričakujemo, da se bo položaj v tem oziru močno menjal. Treba bo mnogo neposredne strokovne pomoči pri beleženju raznih podatkov, predvsem pri vsklajevanju prehrane krav z njihovo proizvodnostjo.

V tej rubriki je bilo že večkrat poudarjeno, da imajo živinorejci od nadziranja proizvodnosti mnogovrstno korist. Najprej kontrolirane krave in njihove telice lažje prodajajo. Najvažnejše pa je to, da lahko svoje govedo pravilneje krmijo in s tem znižajo posredno tudi proizvodne stroške.

DROBCI IZ POLITIČNE ZGODOVINE STAREGA TRSTA

(Nadaljevanje s 4. strani)

svoboden in udoben sprehod. Takrat so po ulicah drdrali luksuzne kočije, elegantni vozovi kočijažev ali so pa naši okoličani in Kraševci zapregli svoje brhke konje in se na lahkih kolesljih pripeljali v mesto po opravkih.

Takrat ni bilo v Trstu brezposelnosti, saj je celo nekoliko tisoč tujih državljanov (regnicoli) našlo kruha pri tržaških podjetjih. Seveda so tudi delavci razmeroma precej dobro zaslužili. Tako so si posebno »stivadorji«, ki so na akord prevzemali izkrcevanje blaga tujih parnikov, po pred teminom izvršenim delom pri dobrem zaslužku radi privoščili kakšen dan počitka in se za zabavo pevajoč vozili v najetih kočijah po mestu, kakor se verjetno danes nove generacije delavcev vozijo z avtomobili.

Tudi sedaj sem pri spremenjenih razmerah opazil po ulicah in trgovinah zelo živahno vrvenje dnevnih kupcev posebno iz Jugoslavije, ki puščajjo tržaški trgovini in obrti, kakor pravijo, če se tako nizko računamo povprečno, najmanj tristo milijonov lir iztržka na dan, verjetno pa še mnogo več.

Iznenadilo me je pa, ko sem opazoval nove delavske generacije v Trstu pri delu na stavbah ali pa delavke pri raznih opravilih. Nikjer jih nisem slišal pri delu popevati, kakor nekdanj. Zdelo se mi je, da so mlade generacije zgubile glas. Povsod in v vsakem oziru sem našel ogromne spremembe, na bolje ali na slabše, bodo znale in vedele samo tržaške delavske množice same, ker se danes v tem ambientu več ne spoznam.

Vsekakor si pa nadejam, da je slovensko delovno ljudstvo ostalo verno idealom svojih prednikov in si bo v današnji svobodni in demokratični republiki izbralo pravilno pot v korist svoje narodne skupnosti in v korist tržaškega prebivalstva.

Dr. K. — bivši član NDO

Nadziranje proizvodnosti krav

Kot drugod tudi pri nas enkrat na mesec stehtajo dnevno količino namolzenega mleka in vzamejo vzorce mleka za določanje odstotkov mlečne telesce. Podatke preverja in obračuna osrednji kontrolni zavod vsedržavnega rejskega združenja s pomočjo pokrajinskega rejskega združenja, kateremu stoji ob strani pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo. Rezultate kontrol dobivajo redno tudi rejci.

Pred očmi je treba imeti posebno možnost nadziranja potrebe krav po hranilnih snoveh. Za vzdrževanje lastnega telesa potrebujejo krave določeno količino hranilnih snovi, ki je popolnoma neodvisna od njihove dnevne proizvodnosti. Če hočemo, da bodo krave proizvajale dovolj mleka, moramo poskrbeti, da jim damo več krme, kot jo potrebujejo za golo vzdrževanje svojega telesa. Visoko in gospodarno proizvodnjo mleka lahko dosežemo, če krmimo krave tako, da dajejo toliko mleka, kot ga po svoji dedni spo-

sobnosti v optimalnih pogojih zmorejo. En kg krme npr. zadostuje za proizvodnjo približno dveh litrov mleka. Če poznamo hranilno vrednost voluminozne krme, doma pridelanega sena in vemo, za koliko litrov mleka zadostuje dnevni obrok, in če so krave pod nadzorstvom, lahko odmerjamo tisto količino močne krme, ki omogoči najbolj smotrno prehrano. Naši živinorejci navadno precenjujejo vrednost osnovne hrane — sena — ali pa ne dodajajo močnih krmil v skladu s količino mleka, ki ga daje posamezna krava. Brez kontrole pa povzroči ne morejo točno zaznati padcev proizvodnje, kot tudi ne morejo ugotoviti vzrokov padca v proizvodnji, če ne poznajo hranilne vrednosti posamezne krme.

Velik pomen ima kontrola mlečnosti pri selekciji, saj nam omogoča, da izločimo slabše krave in najslabše privesnice. Torej je kontrola mlečnosti rejcu v vseh ozirih koristno sredstvo in sploh pogoj k boljšemu gospodarjenju. Pomaga mu, da bolj natančno določa hranilno vrednost doma pridelane krme in da točno odmerja obrok močnih krmil. S cenejšo proizvodnjo pa si veča dohodke.

TEDENSKI PREGLED DOMAČEGA ŠPORTA

ODBOJKA

BOR - SCAIOLA 3:0 (15:7, 15:13, 15:6)

Bor nadaljuje z vrsto zmag; še vedno je nepremagan in na samem vrhu lestvice skupno z močno ekipo Petrarca iz Padove. Našim fantom se letos nudi res izredna priložnost, da se zaslužno prebijajo v izbrano državno ligo. To bi bilo pravo plačilo za požrtvovalnost igralcev in ostalih športnikov ter izreden uspeh vse naše zamejske skupnosti.

Sobotna tekma je bila za Tržačane le dober trening, kjer so preizkušali nove, sodobnejše prijeme zlasti v napadu. Videti je bilo občasno izredno hitro tolčenje po točnih nizkih podajah. Še enkrat so nam Veljakovi fantje pokazali, česa so sposobni. Scaiola se je plavim upirala le v drugem nizu, ko so domačini po lahko osvojenem prvem setu nekoliko popustili. Zadnji del igre je bil monolog Bora, saj so Modenčani osvojili le šest točk.

V nedeljo je ženska ekipa Bora v prijateljski tekmi klonila ekipi AGI iz Gorice s 3:1 (15:8, 15:10, 9:15, 15:8).

Ženski ekipi Brega in Zarje sta gostovali na turnirju v Pulju, ki ga je osvojil Partizan iz Počreča. Breg je z zadovoljivo igro osvojil tretje, nepopolna Zarja pa peto mesto.

KOŠARKA

CASTELFRANCO - BOR 57:44 (24:24)

Borovci so na gostovanju v Castelfrancu doživeli nepotreben poraz, saj jim ga je prizadel nasprotnik, ki ni bil boljši. Pričetek igre je bil ves za Borove barve, proti koncu prvega polčasa pa so se domačini zbrali in dohiteli plave. Drugi polčas pa je bil za Tržačane usoden. Medtem ko so domačini nizali koš za košem, se gostom ni posrečilo izvesti kekega uspešnega protinapada. Domačini so gladko zmagali. Borovcem v opravičilo moramo priznati, da ekipa še vedno ni popolna, saj se Laković še ni vrnil, v nedeljo pa je manjkal še Fabjan. Nasprotniku je v nedeljo mnogo pomagala tudi domača publika poleg dobre atletske priprave. Prepričani smo, da bodo naši košarkarji že v nedeljo zaigrali, kot znajo in tako popravili zamujeno.

Mlajši mladinci Bora so odpravili Grado (45:35). Potem ko so v začetku prepustili ini-

ciativo gostom, so se domačini zbrali in zaslužno zmagali.

Med naraščalniki je Polet klonil Don Boscu (59:39); Bor pa je visoko izgubil proti favoritu prvenstva Ricreatori (63:23).

NAMIZNI TENIS

SOKOL - VIRTUS (Gorica) 7:2

Po četrtkovem gostovanju Sokola v Kopru, kjer so nabrežinski mladinci: Ukmar, Fabjan in Radovič premagali ekipo Semedela s 5:4, se je v nedeljo nadaljevalo prvenstvo C lige. Sokol je imel v gosteh še neporaženo ekipo Virtus. Domačini so ponovno gladko zmagali, kljub temu, da je trener vključil v igro tudi rezervo, mladega Radoviča. Ta naš najmlajši atlet se iz dneva v dan boljša in prav je, da se mu omogoči nastop tudi na prvenstvih, kjer si lahko nabere potrebnih izkušenj.

Nabrežinci so nastopili v postavi Cattonar, Ukmar, Fabjan, rezerva Radovič. Ukmar in Cattonar sta prepričljivo odpravila svoje nasprotnike, Fabjan pa je po prvi zmagi klonil Sfiligoju, v tretji tekmi pa je odpravil Carlja. Radovič, ki je v zadnjem srečanju zamenjal Cattonarja, je izgubil proti Bressanu, ki je celjo Ukmarju odtrgal prvi niz. Sokol nadaljuje tako z vrsto zmag, Ukmar pa je postavil že resno hipotezo za osvojitve pokala najboljšega mladince prvenstva.

NOGOMET

Vesna je v nedeljo osvojila prvo točko na domačem igrišču in to proti močni ekipi Pierisa. Gostje so ves čas napadali, izredni posegi vratarja Tenceta pa so jim preprečili, da bi prišli v vodstvo. Izid je bil za Križane pozitiven in upajmo, da bo ta uspeh vlil domačinom novega poguma, saj Vesna doslej še ni pokazala zadovoljive igre in to zlasti v napadu.

V drugi ligi je Primorje remiziralo z Aurisino (1:1). Videli smo ponovno oživelega Verginello, ki je že v tretji minuti potresel mrežo Nabrežincev. Ti so vso tekmo napadali in šele 10 minut pred koncem jim je uspelo izenačiti z Bortolottijem. Ekipi sta si bili enakovredni in izid lahko zadovoljuje obe moštvi.

ketna

RADIO TRST A

• NEDELJA, 29. novembra, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.45 Schubert: 3 glasbeni utrinki. Igra Badura-Skoda; 10.45 Za dobro voljo; 11.15 Oddaja za najmlajše: Z. Tavčar: »Dvojčka Gad in Modras«. Radijska nadaljevanka. Prvi del; 11.35 Ringaraja za naše malčke; 11.50 Vesele harmonike; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Staro in novo v zabavni glasbi predstavlja Naša gospa; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 P. Kozak »Kongres«. Drama. Igra Slovensko gledališče v Trstu, režira Jože Babič; 17.35 Revija zborovskega petja; 18.00 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik: »Pratika«; 19.00 Lahka glasba; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Filmska glasba; 20.00 Šport; 20.30 Iz slovenske folklorne »Ljudske pesmi«; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba.

• PONI DELJEK, 30. novembra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za šole (za srednje šole); 12.00 Trobentač Calvert; 12.10 Kalandova »Pomenek s poslušavkami«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time; 17.35 Vaše čtivo; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Radio za šole (za srednje šole); 19.50 Deželni skladatelj; 19.10 »Odvetnik za vsakogar«; 19.15 Zbor »G. Verdi« iz Ronk; 19.35 Revija glasbil; 20.00 Športna tribuna; 20.35 Glasbene razglednice; 21.00 Tri črtice Valerie Sisto Comar; 21.15 Romantične melodije; 21.40 Slovenski solisti.

• TOREK, 1. decembra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Instrumentalni duo Santo in Johnny; 12.10 Bednarik: »Pratika«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas - Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert; 19.00 Otroci pojo; 19.10 E. Cevc: Preproste stvari: »Skrinja«; 19.30 Moški zbor »Fante izpod Grmade« vodi Kralj; 19.50 Trio Irakitan; 20.00 Šport; 20.35 Janaček: »Poleta gospoda Broučka«, opera; 22.50 Zabavna glasba.

• SREDA, 2. decembra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol); 12.10 Brali smo za vas; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Slovarček sodobne znanosti; 17.55 Jevnikar: »Slovenščina za Slovence«; 17.15 Umetnost; 18.30 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol); 18.50 Pianist Hellwig. Debussy: Images, prvi zvezek; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 Jazz; 19.40 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 20.00 Šport; 20.35 Simf. koncert. V odmoru (21.25) Za vašo knjižno polico; 22.15 Zabavna glasba.

• ČETRTEK, 3. decembra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 The Medallion Piano Quartet; 12.10 Družinski obzornik; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time; 17.35 Kako in zakaj; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.10 Pisani balončki. Pripravlja Simonitijeva; 19.30 Izbrali smo za vas; 20.00 Šport; 20.35 E. Kishon: »Veliki beg« Radijska igra. Radijski oder, režira Peterlin.

• PETEK, 4. decembra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol); 12.00 Saksofonist Curtis; 12.10 Stanovajska kultura in oprema skozi stoletja; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Govorimo o glasbi; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol); 18.15 Sodobni slovenski skladatelji. Škerjanc: Allegro da concerto za čelo in ork. Simf. orkester RTV Ljubljana vodi Cipci. Solist Škerjanec; 19.10 Schwarzenberg: »Družinske doklade in dopolnilne oblike socialnega varstva«; 19.20 Slovenski vokalni oktet; 19.40 Novosti v naši diskoteki; 20.00 Šport; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert operne glasbe; 21.35 Folklorne plesi.

• SOBOTA, 5. decembra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Veseli motivi; 12.10 L. Businco: O človeški prehrani; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio - oddaja za avtomobiliste; 16.10 Operetni odlomki; 17.00 Znani pevci; 17.20 Lepo pisanje; 17.30 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke; 17.50 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Nepozabne melodije; 19.10 Po družini in krožkih: Društvo »Ivan Trinko« v Čedadu; 19.20 Zbor RTV Ljubljana vodi Lebič; 19.40 Cerrijev jazz ansambel; 20.00 Šport; 20.50 F. Jeza »Sveti Miklavž ljubi vse otroke«. Mladinska igra. Radijski oder, vodi Kopitarjeva; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Zabavna glasba.

F.J. 59

S M R T

V POMLADI

»Tudi jaz,« je rekel profesor. »Dolgo vas že ni bilo pri nas.«

»Poldrugo leto. Ni bilo nikdar priložnosti, oprostite.«

»Saj se vam ni treba opravičevati, Tine. Vem, kako je. Odložite!«

Verica je stala zraven, vzela Tinetaov plašč in ga obesila na obešalnik na hodniku.

»Kar naprej, fant. Tu smo vsi zbrani,« je dejal profesor in odprl vrata sobe na stežaj. Sredi sobe je stalo na tleh veliko božično drevo, na zofi ob strani zraven knjižnice pa je sedela profesorjeva žena in pletla. Bila je prav tako blede polti, svetlih las in tihe narave kot Verica. Tine jo je dobro poznal od prejšnjih obiskov. Dala mu je roko in po njenem obrazu je videl, da tudi njej njegov obisk ni nadležen in da ga je vesela.

»Vide pa ni doma. Je šla v kino,« je rekel profesor. »Mendar vrtijo nekaj ameriškega, česar ni smela zamuditi.«

Vida je bila starejša hčerka. Hodila je v osmi razred gimnazije, kot si je Tine hitro na tistem izračunal, medtem ko je hodila Verica najbrž šele v petega.

»Kaj vam smem ponuditi? Čaj ali kavo?« je vprašala gospa. »Ali bi rajši kozarček konjaka.«

Čutil se je še premrl od dolge poti skozi sneg in si je izbral čaj.

Verica je tiho izginila v kuhinjo.

Nekaj časa so kramljali o raznih stvareh. Profesor si je spet prižgal pipo in začel izpraševati o novicah iz Ljubljane, o svojih bivših dijakih, ki so odšli študirat na univerzo v Ljubljano, in o raznih ljudeh, univerzitetnih profesorjih in drugih, ki so ga zanimali, ker so bili nekdanji njegovi kolegi ali po svojem delovanju. Tineta je bilo na tistem rahlo sram, ker o marsikom ni vedel nič odgovoriti. Morda si bo profesor mislil, da se premalo zanimam za dogajanje, in da mi ni mar ljudi, ki nekaj pomenijo, je razmišljal. Toda vedel je, da se moti. Profesor je bil preveč pošten in odkrit, da bi ga na tistem dolžil nečesa, česar mu na zunaj ne bi pokazal.

»Premalo časa sem še v Ljubljani, da bi bil mogel spoznati veliko pomembnih ljudi,« je rekel. »Vse mi je še bolj ali manj novo. Razen tega sem pravzaprav bruc in se ne smem povsod kar tako riniti naprej.«

»Po dveh letih študija v bogoslovju vas pač ne morejo več imeti za bruca,« se je nasmehnil profesor. »Najbrže bi lahko marsikoga djali v žakelj — v marsičem.«

Gospe je bilo laže odgovarjati. Spraševala ga je o življenju v Ljubljani, če gre kaj v gledališče, kako mu ugaja, kam hodi jest, kakšna je hrana in če je poceni. Kot žensko so jo predvsem zanimale tudi take praktične stvari življenja.

»Kje pa zajtrkujete?« je vprašala, ko ji je povedal, da hodi obedovat in večerjat v Ljudsko kuhinjo.

»Zajtrka pa nimam. Včasih si prihranim malo kruha od večerje ali pa si kupim žemljo, če imam denar,« je povedal.

Od začudenja je prenehala plesti.

»Nikdar ne pijete kave zjutraj?«

»Nikdar. Niti spomnim se ne nanjo, tako sem že navajen,« se je nasmehnil njenemu začudenju.

»To vendar ne gre. Kako pa morete biti celo dopoldne pri predavanjih, s praznim želodcem?«

»Že gre. Zares, niti spomnim se ne na zajtrk. In kolikor vem, se mnogim drugi mgodi enako. Najbrž skoro vsem, ki niso doma iz Ljubljane in ki ne dobivajo denarja od doma. A mi lahko verjamete, da se človek kmalu navadi na to.«

»Pa žledec?«

»Tudi.«

Ni ji šlo v glavo, da je to mogoče.

Tedaj se je vrnila Verica s pladnjem, na katerem je bila ročka s čajem, iz katere se je kadilo, in skodelice. Razpostavila je vse po mizi in prinesla nato še velik krožnik s kosi potice. Potem je vsem nalila čaja in prisedla k mizi. A v pogovor se skoro ni vtikala. Že od nekdanj je bila zelo tiho dekle. Govorile so le njene velike, čudno zasanjane oči.

(dalje)

Naši pogledi

(Nadaljevanje s 3. strani)

ne imela težav, če je takega ali drugačnega svetovnega nazora. Obenem pa vse naše ljudstvo, ob katerem mladina diha in se uči, ne najde v naših političnih voditeljih tiste kremente volje braniti slovensko zemljo in slovensko besedo pred potujčevanjem. Skratka, naša narodna skupnost je preveč prepuščena zanašanju političnih valov.

Marsikdo mi bo oporekal, da za to trditev nimam konkretnih dokazov. Zato pomaknimo se za trenutek v slovenski Breg. Gradnjo tovarne Grandi Motori in naftovoda bi lahko z enotnim nastopom na tak ali drugačen način preprečili. Zaenkrat se omejimo samo na Breg, kjer je alarmni zvonec že zdavnaj odzvonil, sami pa še vedno ždimo v pričakovanju, kako se bodo stvari zasukale. Medtem pa industrijska cona prodira vedno globlje v slovensko ozemlje in ga plačuje po smešno nizkih cenah.

Slovenci v Bregu smo iz dneva v dan moralno vedno bolj prisiljeni, da občujemo z rekami tujcev, ki se stekajo v naše vasi v tujem jeziku.

V gostilnah in javnih uradih vse pogostejše zasledujemo samo italijanske napise in italijanščina se polagoma uveljavlja kot občevelni jezik. To hudo razjedanje temeljev slovenstva, krha slovenski značaj vasem, nikomur pa ne pride niti na misel, da bi se temu kakorkoli upiral, bodisi, ker še nihče tega tako močno ne občuti, bodisi, ker bi veljal za šovinista, bodisi zato, ker nekateri to mirno sprejemajo, kot posledico naše manjšinskosti.

Iz zaključenega brežanskega kroga lahko torej spoznamo, kam pelje naša bodočnost. Samo z radikalno spremembo političnih smernic, z manj polemikami, z zmernejšim hvalisanjem in pa s konkretnimi oprijemi v domačo realnost, bodo pripeljali na svetlo plan jasnih in naprednih idej.

Boris